

Vabariigi Valitsuse määruse
„Vabariigi Valitsuse 9. mai 2007. a määruse nr 137
„Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eeskiri” muutmise” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ja vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitsekorda ja täpsustatakse kaitse-eesmärke.

Kaitseala paikneb Harju maakonnas Kuusalu vallas Kemba, Koitjärve, Kolgu, Liiapeksi, Pala, Sigula, Suru, Tõreska ja Valgejõe külas ning Anija vallas Pillapalu külas.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala on kaitse alla võetud Harju maakonna valitsuse 29. oktoobri 1991. a määrusega nr 189 „Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala moodustamine”. Kaitse-eeskirja muudeti Vabariigi Valitsuse 26. augusti 1997. a määrusega nr 163 „Põhja-Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kinnitamine”. Looduskaitseaduse kohase kaitse-eeskirja kinnitas Vabariigi Valitsus 9. mai 2009. a määrusega nr 137 „Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eeskiri”.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitsekorda ja täpsustatakse kaitse-eesmärke. Kaitse-eeskirja muutmise on tinginud asjaolu, et 2015. aastal tegi Kaitseministeerium Keskkonnaministeeriumile ettepaneku muuta Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eeskirja selliselt, et kaitsealal oleks võimalik lubada teede rajamist ja sõidukiga sõitmist riigikaitsealadel eesmärkidel. Õigusselguse huvides lisatakse määrusesse kaitse-eesmärgiks olevate liikide eesti- ja ladinakeelsed nimed. Osa liike võetakse kaitse-eesmärkide hulgast välja, sest eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab nende kaitse. Samuti viiakse ala kaitse-eesmärgid vastavusse Põhja-Kõrvemaa loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidega. Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala hõlmab täielikult Põhja-Kõrvemaa loodus- ja linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti spetsialist Elina Einaru (tel 674 4807, e-post elina.einaru@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 528 8090, e-post margus.koiva@fortlegal.com), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880), e-post marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud Andres Tõnisson, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu ja muudatuste põhjendused

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kehtivas kaitse-eeskirjas ei ole kaitse-eesmärgiks seatud I ja II kaitsekategooria liike määruses nimeliselt välja toodud, eesmärgiks seatud liike nimetatakse määruse seletuskirjas. Õigusselguse huvides lisatakse määrusesse kaitse-eesmärgiks olevate

liikide eesti- ja ladinakeelsed nimed. Selleks, et viia ala kaitse-eesmärgid vastavusse Põhja-Kõrvemaa loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidega, lisatakse kaitse-eesmärkide hulka paksukojaline jõekarp, rohe-vesihobu, heletilder, sõtkas, sinikael-part ja männipurelane. Kehtivas kaitse-eeskirjas nimetatud laanerähn, musträhn, händkakk, sookurg, roomav öövilge, kahelehine käokeel, nõmm-vareskold, vööthuul-sõrmkäpp, karukold, põdrajuure-soomukas ja aas-karukell võetakse kaitse-eesmärkide hulgast välja, kuna nende liikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine ei ole vajalik, sest eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab nende kaitse.

Järgnevalt on toodud Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala ülejäänud kaitse-eeskirjas toodud kaitse-eesmärgid.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala põhieesmärk on piirkonnale iseloomulike maastike, liustikutekkeliste pinnavormide, inimtegevusest vähe mõjutatud metsa- ja sookoosluste, eriilmeliste järvede, haruldaste ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade kaitse.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitse tagamine kaitsealustele liikidele, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas, ja nende toitumis- ja pesituspaikadele. Need liigid on kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), laululuik (*Cygnus cygnus*), järvekaur (*Gavia arctica*), metsis (*Tetrao urogallus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*) ja nõmmelõoke (*Lullula arborea*).

Kaitsealal kaitstakse elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on liiva-alade vähetoitelised järved (3110) (sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid), vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), oosidel ja moreenkuhjatistel kasvavad okasmetsad (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning lammi-lodumetsad (91E0*).

Kaitstakse kaitsealuseid liike, mida loodusdirektiiv nimetab II lisas, ja nende elupaiku. Need liigid on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), palu-karukell (*Pulsatilla patens*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ja männipurelane (*Stephanopachys linearis*). Tagatakse kaitse kaitsealustele liikidele ja nende elupaikadele. Need liigid on mägi-lippernes (*Oxytropis campestris*), mudalahnarohi (*Isoetes echinospora*), vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*), liiv-esparsett (*Onobrychis arenaria*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), ebapärlikarp (*Margaritifera margaritifera*), heletilder (*Tringa nebularia*), sõtkas (*Bucephala clangula*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*) ja kivisisalik (*Lacerta agilis*).

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle

elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilitamiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Samuti tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

II kaitsekategooria linde on alal registreeritud neli ja III kaitsekategooria linde neliteist. Lisaks eespool nimetatud liikidele pesitsevad Põhja-Kõrvemaal sookurg (*Grus grus*), musträhn (*Dryocopus martius*), händkakk (*Strix uralensis*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*). Teadaolevatest kaitsealustest taimeliikidest, mida ei ole kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud, kasvavad kaitsealal II kaitsekategooria lamedalehine jõgitakjas (*Sparganium angustifolium*), ujuv jõgitakjas (*Sparganium gramineum*), ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*), sagristarn (*Carex irrigua*), väike käopõll (*Listera cordata*), õrn tarn (*Carex disperma*), sale villpea (*Eriophorum gracile*), pehme mesihein (*Holcus mollis*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*) ning III kaitsekategooria roomav öövilge (*Goodyera repen*), põdrajuure-soomukas (*Orobanche bartlingii*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), mets-vareskold (*Diphasiastrum complanatum*), nõmm-vareskold (*Diphasiastrum tristachyum*), karukold (*Lycopodium clavatum*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), väike vesikupp (*Nuphar pumila*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), suur käopõll (*Listera ovata*), laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*), valge vesiroos (*Nymphaea alba*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*) ja mets-kuukress (*Lunaria rediviva*). Teadaolevatest kaitsealustest samblikuliikidest kasvab kaitsealal III kaitsekategooria harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*). Teadaolevatest kaitsealustest loomaliikidest, keda ei ole kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud, elab kaitsealal II kaitsekategooria veelendlane (*Myotis daubentonii*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*) ja põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) ning III kaitsekategooria must-seenesultan (*Oxyporus mannerheimii*), nõmme-tähnikesinistiib (*Phengaris arion*), saarmas (*Lutra lutra*) ja harjus (*Thymallus thymallus*). Kaitsealuste liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes looduskaitseaduse §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Kaitseministeerium on esitanud Keskkonnaministeeriumile ettepaneku Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmiseks. Kaitse-eeskirja muutmise ettepanek sisaldab nelja riigikaitse korraldamiseks vajalikku punkti. Need on aluseks, et kaitsealal luua kaitseala valitseja loal võimalus teede ehitamiseks ja kaitsealal sõitmiseks. Ettepaneku eesmärk on tagada riigi julgeolekuks vajaliku väljaõppe võimalused. Ettepaneku kohaselt on kaitseväge valmis sõjalist väljaõpet kavandama selliselt, et see toetaks Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealale

jäävate Jussi nõmmede ja teiste loodusväärtuste säilimist või taastamist. Kui teed ehitatakse endiste kuivenduskraavide peale, saab kaitseala valitseja loal ehituse käigus kraavid sulgeda ja loodusliku veerežiimi taastada. Kui kuivenduskraavid on maaparandussüsteemi osa maaparandusseaduse mõttes, siis tuleb kraavide sulgemine kooskõlastada Põllumajandusametiga. Samuti arvestatakse sellega, et tegevused ei seaks ohtu Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eesmärkide täitmist.

Eesti sõjaline kaitse põhineb esmasel iseseisval kaitsevõimel ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (edaspidi *NATO*) kollektiivkaitsel. Nii esmase iseseisva kaitsevõime kui ka *NATO* kollektiivkaitsel puhul on kasu vaid nendest üksustest, millel on väljaõpe, ettenähtud varustus ja relvastus. Kaitseväge väljaõppevõimaluste parandamine on vajalik riigikaitsel arengukavas aastateks 2013–2022 ette nähtud Eesti kaitseväge soomusmanöövervõime arendamiseks. Kaitseala kasutamist kaitseväge masinatega sõitmiseks on võimalik korraldada kaitse-eesmärke kahjustamata, mõnel juhul on võimalik sõjalise väljaõppega kaitse-eesmärkide saavutamist ka toetada.

Keskpolügooni ja eriti selle ohualade praegune suurus ei ole piisav. Parema funktsioneerimise nimel vajab keskpolügoon toetavat lähiala ja Põhja-Kõrvemaal võib osutada vajalikuks uute teede rajamine. Teekoridore saab kaitsealale planeerida selliselt, et need ei kahjusta loodusväärtusi.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala moodustati 1991. aastal tookordse Nõukogude armee Aegviidu polügooni lääneossa. Kaitsealal leidus ja leidub praegugi arvukaid jälgi lahinglaskmistest ning tankide ja soomukite kasutamisest. Alates 2001. aastast on Kaitseministeerium ja kaitseväge arendanud välja kaitseväge keskpolügooni, mis külgneb Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealaga. Looduskaitseala kaitse-eeskirja muudetakse riigikaitsel parema korraldamise võimaldamiseks.

Kaitse-eeskirja muutmise tehtavad riigikaitselised erisused on rakendatavad vaid kaitseala valitseja loal, seega eelneb ehitustegevusele või väljaspool teid mootorsõidukiga sõitmisele kaitseala valitseja poolne kaalumine ehk loataotluse menetlemine üldises korras. Kaitseala valitseja saab loa anda juhul, kui kaitseala kaitse-eesmärke ei ohustata. Tegevusloa tingimustega saab kaitseala valitseja tagada, et lisanduv häiring loodusele oleks minimaalne. Kaitse-eeskirja muutmisele järgnev riigikaitseliste tegevuste planeerimise protsess peab kindlustama, et see häirimine oleks minimaalne.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitsekorralduskava (2013–2022) andmetel ületab puhkemajanduslik külastuskoormus mõne paiga taluvusvõimet, sagedamini on seda fikseeritud Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) laagrikohtade naabruses olevate järvede puhul, ka mõnel pool metsas (Jussi ja Tagavälja sihtkaitsevöönd). Kaitseala naabruses asuvate polügoonide ohualade sulgemine aitab vähesel määral kaasa puhkemajandusliku koormuse hajutamisele ja ülekasutatud paikade taastumisele. Teisest küljest suureneb ohualade sulgemise ajal muude rekreatiivalade koormus. Kaitseministeerium kavatses luua ohuala sulgemise ajaks alternatiivse matkaraja, uuele rajale on kavas püstitada ka vaatlustorn. Samuti ei kasutata ohuala aasta läbi.

2.1. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Käesoleva määrusega kaitseala välis- ja vööndite piire ei muudeta. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Kaitseala kogupindala on 13 157,9 ha. Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala on tzoneeritud neljaks sihtkaitsevööndiks ja neljaks piiranguvööndiks.

2.2. Kaitsekord

Kaitse-eesmärkide paremaks mõistmiseks lisatakse kaitse-eesmärkidele liikide eesti- ja ladinakeelsed nimed. Kaitse-eeskirja muutmise eesmärk on tagada riigi julgeolekuks vajaliku väljaõppe võimalused. Määrusega tunnistatakse kehtetuks kaitse-eeskirja sätted, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Need muudatused on korrastava iseloomuga ega muuda kaitsealal kehtivat kaitsekorda.

Määruse § 1 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks säte, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Eramaal viibimine on reguleeritud 1. juulil 2014. a jõustunud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse 4. peatüki 2. jaos ja mõningal määral looduskaitse seaduses (§ 15). Sätte muutmise asemel tunnistatakse see kehtetuks, sest viidatud kehtiv regulatsioon kohaldub eramaal viibimisele ka sellele kaitse-eeskirjas otsesõnu viitamata.

Määruse § 1 punkti 5 uue sõnastuse kohaselt on kaitseala teedel lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine, välja arvatud kaitseala sihtkaitsevöönditesse kuuluval Soodla jõe ja Valgejõe vahelisel alal, kus on lubatud jalgrattaga sõitmine ja kaitseala valitseja nõusolekul sõidukiga sõitmine riigikaitse korraldamiseks ja maaomanikul sõidukiga sõitmine oma kinnistule jõudmiseks. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul riigikaitse korraldamiseks, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas piiranguvööndis liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ning metsa- ja põllumajandustöödel. Selle punkti alusel lisatakse kaitse-eeskirja § 4 lõikele 5 võimalus sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmiseks teedel. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on eelnõu järgi lubatud Soodla jõe ja Valgejõe vahelisel alal kaitseala valitseja nõusolekul riigikaitse korraldamiseks. Sõidukiga on eelnõu järgi lubatud Soodla jõe ja Valgejõe vahelisel alal kaitseala valitseja nõusolekul maaomanikul oma kinnistule sõitmine. Kaitsealal on väga vähe maaomanikke ning omanike sõitmine oma kinnistule ei kahjusta kaitseväärtusi, samuti saab kaitseala valitseja seada lisatingimusi sõitmisloa andmisel. Maastikusõidukiga sõitmine teedel on lubatud vastavalt liikluseaduse § 154 lõikes 1 esitatud erisustele, mille alusel on maastikusõidukiga teedel sõitmine lubatud jõgedel, teedel ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta. Sõitmise regulatsiooni on vaja muuta, et tagada kaitsejõududele võimalus viia olemasolevaid ja rajatavaid teid mööda õppustega seotud rasketehnikat läbi kaitseala ühelt harjutusväljalt teisele. Väljaspool teid sõitmist taotleb kaitseväge vaid erandkorras, vajadus võib tekkida olukorras, kus olemasoleva tee lõik pole ajutiselt kasutatav ning vaja on kasutada alternatiivset ajutist trassi. Väljaspool teid sõitmise vajalikkust võib ette näha ka kaitseala valitseja, kui koosluse või liigi elutingimuste säilitamiseks on võimalik kasutada kaitseväge tehnikat pinnases liivaalade tekitamiseks. Kaitseala valitseja ei anna nõusolekut, kui sõitmine ohustab kaitse-eesmärke. Riigikaitsega seotud tegevuste kattumisel kaitseala kaitse-eesmärkidega, sõltub kaitseala valitseja nõusolek konkreetsetest asjaoludest ning vajab igakordset kaalutusotsust. Teede kasutuselevõtul arvestatakse keskkonnamõju hindamise tulemustega ning kasutamisele nõusoleku andmisel arvestatakse müratundlike ja kaldaerosioonist mõjutatavate liikide elupaiganõudlusega. Kaitseväge väljaõpet ohualas ei toimu ja seega ei kahjustata seal loodust ega elustikku. Kaitseväge

ettepanekust selgub, et lõhkemata lõhkekehasid jätkvat laskemoona ei ole loodaval harjutusväljal kavas kasutada, ning seega välditakse ohtu inimestele ja looduskeskkonnale.

Määruse § 1 punktiga 6 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 14 lõikega 1, mille punkt 3, mis keelab ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta väljastada metsamajandamiskava, on alates 1. maist 2013. a kehtetu.

Määruse § 1 punktiga 7 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 14 lõikega 1, mille punkti 6 sõnastus on seoses 1. juulil 2015. a jõustunud ehitusseadustikus sätestatuga muutunud. Muu hulgas ei kasuta kehtiv ehitusseadustik enam väikeehitise ega kohaliku omavalitsuse kirjaliku nõusoleku mõistet. Väiksemate ehitiste puhul on senise kohaliku omavalitsuse kirjaliku nõusoleku asemel vaja esitada üksnes ehitusteatis ning kui omavalitsus lisaandmeid ei nõua, võib ehitamisega alustada. Kui ehitusteatis või ehitusloa kohustusega ehitist kavandatakse kaitsealal, eeldab tegevus siiski kaitseala valitseja nõusolekut.

Määruse § 1 punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks säte, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Veekogude rajamine on reguleeritud looduskaitseseaduse § 14 lõikega 1, mille punkt 9 alusel on suurema kui viie ruutmeetrise uue veekogu rajamisel vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Looduskaitseseaduse § 14 lõiget 1 kordavasse kaitse-eeskirja § 7 lõikesse 3 lisatakse vastav punkt.

Määruse § 1 punktiga 9 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla looduskaitseseaduse § 14 lõikega 1, mille punkt 10 keelab ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta jahilulkeid lisasöötä.

Määruse § 1 punktiga 10 viiakse kaitse-eeskiri kooskõlla keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-ga 10, selle paragrahvi alusel ei ole keskkonnamõju hindamisel enam järelevalvajat. Kehtiva kaitse-eeskirja § 6 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks.

Määruse § 1 punktiga 11 muudetakse sihtkaitsevööndis keelatud tegevuste paragrahvi sissejuhatavat lauset, lisatakse täpsustuseks, et tegevused on keelatud, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega.

Määruse § 1 punktiga 12 muudetakse keelatud tegevuste punkti 3: keelatud on uute ehitiste, sealhulgas ujuvehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala või riigikaitse tarbeks. Muudatus viiakse sisse looduskaitseseaduse § 30 lõike 4 punkti 6 alusel. Riigikaitsega seotud tegevuste tarvis on kaitsealal lubatud kaitseala valitseja loal näiteks uute teede rajamine sihtkaitsevööndisse. Kaitseala valitseja annab uue tee ehitamiseks nõusoleku vaid eeldusel, et tee ehitatakse kaalutletult ja loodusele kõige vähem koormust tekitaval viisil. Teed rajatakse kohtadesse, kus nende kasutamine ei too kaasa kaitse-eesmärkide kahjustamist. Samas on tegemist olulisema keskkonnamõjuga tegevusega kui olemasoleva tee rekonstrueerimine.

Määruse § 1 punktiga 13 muudetakse sätet, mis ei vasta enam kehtivale õigusele. Kaitse-eeskirjaga lubatakse Koitjärve, Nahe ja Suru piiranguvööndis lageraie kuusikutes ja halllepikutes langi pindalaga kuni kaks hektarit ja turberaie langi pindalaga kuni viis hektarit, kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Looduskaitseseaduse § 91 lõike 13 alusel kehtestati lageraie langi pindala suuruseks 2 ha. Looduskaitseseaduse § 31 lõike 4 kohaselt võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitseala liigi säilimiseks. Kasvavaid säilikipuid või nende säilinud püstiseisvaid osi tuleb lageraielangil säilitada tüvepuidu kogumahuga vähemalt viis tihumeetrit ühe hektari kohta. Säilikipuud koristamisele ei kuulu ja jäävad metsa alatiseks. See

aitab tagada seda, et ka järgmise metsapõlve koosseisus on eriliigilisi ja hästi vanu puid. Piirangud langi pindala suurusele võimaldavad ka majandatavas metsas säilitada elurikkust, kuna raie intensiivsus on väiksem ning metsakooslus erivanuselisem. Samuti soodustab väikesepinnaline lank metsa uuenemist loodusliku protsessina. Langi pindala suuruse piiramine on vajalik, et hoida kooslustes tekkinud häiringute tase madalal. Väikeste lankidena tehtud raie sarnaneb looduslikule häiringule rohkem kui suurte lankide puhul ning metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini. Langi suuruse piiramine aitab kaitsealal säilitada metsakoosluste liigilist ja vanuselist mitmekesisust ning mosaiiksust.

Määruse § 1 punktiga 14 lisatakse piiranguvööndis lubatud tegevusena majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega. Muudatus on sisse viidud seoses majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse jõustumisega, mis andis konkreetse definitsiooni mõistele „majandustegevus”.

Kehtiva eeskirja § 15 punkt 4 keelab biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamise metsamaal ja looduslikul rohumaal, seega ei anna praegune eeskiri luba neid kasutada ei õuemaal ega põllumaal, kuna LKS keelab selle tegevuse. Määruse § 1 punktiga 15 parandatakse ebatäpsus. Biotsiidi ja taimekaitsevahendit lubatakse kasutada põllu- ja õuemaal, kuna see ei kahjusta kaitse-eesmärke.

Määruse § 1 punktiga 16 muudetakse esimest normitehnilist märkust. Muudatus on seotud uue direktiivi vastu võtmisega.

3. Menetluse kirjeldus

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 21. aprillist 19. maini 2016. a Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni Harju kontoris, Anija ja Kuusalu Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 19. aprillil 2016. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 22. aprillil 2016. a kohalikus ajalehes Harju Elu. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 15. aprillil 2016. a.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Anija ja Kuusalu Vallavalitsusele, Kaitsevæele, Kaitseministeeriumile, Telia Eesti AS-le ja Riigimetsa Majandamise Keskusele. Teade saadeti 88 teadaolevale maaomanikule.

Viis menetlusosalist saatsid kirjaliku arvamuse kaitse-eeskirja eelnõu kohta. Esitatud ettepanekute alusel lisati kaitse-eeskirja säte, mis võimaldab kaitseala valitseja nõusolekul maaomanikul sõidukiga Soodla jõe ja Valgejõe vahelisel alal oma kinnistule sõita.

Tabel 1. Maaomanike seisukohad vastuseks Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni väljasaadetud kirjale

Arvamuse esitaja seos eelnõuga	Ettepanekute kokkuvõte	Menetleja otsus
Kaitseala moodustamise üks algatajaid ja kaitse alla võtmise määruse autor Jaan Pikka	Esitas hulga küsimusi muudatustega tehtavate riigikaitseliste erisuste kohta. Esitas küsimuse, kas on võimalik tagada rohunditerikaste kuusikute kaitse.	Selgitati, et muudatustega tehtavad riigikaitseliste erisused on rakendatavad vaid kaitseala valitseja loal. Kuuseenamusega puistutest on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse 1310 ha. Seega on Keskkonnaameti seisukoht, et elupaigatüübi piisav kaitse on tagatud.
Kulli 14001:003:0240	Esitati arvamus, et kuna saadetud materjalides ei ole avaldatud infot kaitsealal lubada plaanitava riigikaitse tegevuse ajalise ja ruumilise ulatuse kohta, siis ei ole võimalik ette näha, mida tooksid endaga tegelikult kaasa muudatused kaitseala kasutuses.	Selgitati, et harjutusvälja rajamiseks tuleb planeerimisseaduse järgi koostada riigi eriplaneering (edaspidi <i>REP</i>). <i>REP</i> tuleb koostada, sest tegemist on olulise ruumilise mõjuga riigikaitse ehitise, mille vastu on suur riiklik huvi. <i>REP</i> -i koostamisel on planeerimisseaduse alusel kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine.
MTÜ Nahe jahiselts	Esitati soov leevendada jahipidamise piiranguid.	Selgitati, et käesoleva kaitse-eeskirja muutmise menetluse käigus ei avata kogu eeskirja. Muudetakse üksnes kaitsealal liikumist puudutavat ja seda osa määrusest, mis ei vasta kehtivatele õigusaktidele. Keskkonnaamet ei arvestanud esitatud ettepanekut.
Tooma-Jüri 35206:001:0021; 14001:003:0133; 14001:003:0131 Vana-Saare 14001:003:0320 Ees-Saare 14001:003:0193 Taga-Saare 14001:003:0194	Maaomanik leidis, et eelnõuga ei ole arvestatud maaomanike õigustega ja samuti ei ole selgitatud, millisel viisil ja ulatuses realiseerub riigi kaitse korraldamine.	Selgitati kaitse-eeskirja eelnõu menetlemise protsessi. Tegemist on juba kaitstava looduskaitsealaga, seega selle menetlusega maaomanikele lisapiiranguid ei seata. Küsimusele riigi kaitse korraldamise ulatuse kohta annab algatatud <i>REP</i> .
Saussaare 35206:001:0080	Maaomanik esitas soovi oma kinnistule pääseda mootorsõidukiga ja leidis, et praegune piirang on omandit ülemäära riivav. Samuti leidis maaomanik, et arusaamatuks jääb ehitustegevuse keelamine Tagavälja sihtkaitsevööndis.	Keskkonnaamet täiendas määruse eelnõud ja lisas määrusele, et kaitseala valitseja nõusolekul on sõidukiga Soodla jõe ja Valgejõe vahelisele alale jäävatel teedel lubatud maaomanikul oma kinnistule sõita. Selgitati, et käesoleva kaitse-eeskirja muutmise menetluse käigus ei avata kogu eeskirja ja seega ei puuduta menetlus ehitustegevust, selle tagamaid ja otstarbekust.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

Loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punktiga 43 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Põhja-Kõrvemaa linnuala ja lisa 2 punktiga 328 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Põhja-Kõrvemaa loodusala, mis hõlmab Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala. Seetõttu tuleb Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Põhja-Kõrvemaa loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, EL L 12/118, 15.01.2008, lk 120). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436–676).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Põhja-Kõrvemaa looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I ja II lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kaitse-eeskirja muutmisega kaasneb oluline positiivne mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele. Määrus loob eeldused riigikaitsealise väljaõppe paremaks korraldamiseks ja rahvusvaheliseks riigikaitsealiseks koostööks.

Põhja-Kõrvemaa looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Harjutusvälja rajamiseks tuleb 1. juulist jõustunud planeerimisseaduse järgi koostada REP. REP tuleb koostada, sest tegemist on olulise ruumilise mõjuga riigikaitse ehitise, mille vastu on suur riiklik huvi. Vabariigi Valitsus algatas 2015. a juulis uue, Soodla harjutusvälja eriplaneeringu.

Kaitsekorra muudatus ei muuda kohaliku omavalitsuse maamaksust saadavat tulu, kuna kaitseala pindala ega tsoonering ei muutu.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna sihtkaitsevööndisse täiendavalt eramaid ei liideta, siis puuduvad riigil omandamiskulud.

Kaitseala piire ei laiendata ja seega ei suurene riigil poolloodusliku koosluse hooldamise ja metsatoetuse kulud, samuti ei vähene. Majandusmetsa hulk, mis jääb range kaitse alla, ei suurene ja seega ei vähene riigil metsa majandamisest saadav tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministerium on eelnõu kooskõlastanud märkusega arvestamisel. Soovitud täpsustused on seletuskirja lisatud. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

